

Svar på skriftligt spørgsmål SSS 601/2022 rd.

Svar på skriftligt spørgsmål om in house-bolagens förhållande till upphandlingslagen

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spørgsmål SS 601/2022 rd undertecknat av riksdagsledamot Matias Martinen /saml:

Vilka åtgärder tänker regeringen vidta för att förhindra att upphandlingslagen kringgås genom att använda upphandling av anknutna enheter?

Som svar på detta spørgsmål anför jag följande:

Utgångspunkten för lagen om offentlig upphandling och koncession (1397/2016, upphandlingslagen) är att den upphandlande enheten ska konkurrensutsätta sin upphandling när den gör sin upphandling utanför sin egen organisation. Detta innebär att konkurrensutsättningsskyldigheten inte gäller en situation där den upphandlande enheten producerar en upphandlingshelhet som eget arbete.

Regleringen om anknutna enheter i upphandlingslagen är ett undantag från den upphandlande enhetens allmänna konkurrensutsättningsskyldighet. Bakgrunden till regleringen om anknutna enheter utgörs av EU:s upphandlingsdirektiv 2014/24/EU och Europeiska domstolens rättspraxis och den gällande definitionen av anknutna enheter är bindande för medlemsstaten. I den nationella upphandlingslagen har procentandelen för anknutna enheters utförsäljning och eurogränserna skärpts i förhållande till EU-direktivet. År 2021 gjorde Konkurrens- och konsumentverket en utredning om kommunernas anknutna enheter. Enligt utredningen verkar anknutna enheter särskilt inom fastighetsbranschen, förvaltnings- och renhållningstjänster, avfallstjänster samt utbildnings-, hälso- och cateringtjänster och deras omsättning uppskattas till flera tiotals miljarder euro. I sin rapport lade verket inte fram några konkreta förslag till ändringar av den nationella lagstiftningen om anknutna enheter.

Utgångspunkten för den lagstiftning som säkerställer lika verksamhetsförutsättningar för privata och offentliga aktörers näringsverksamhet utgår från att den offentliga sektorns verksamhet på marknaden endast är motiverad om den sker enligt samma spelregler som privata företags verksamhet. Konkurrensen på marknaden kan snedvridas till exempel om verksamheten på marknaden inom den offentliga sektorn inte är bolagiserad eller om det inte krävs någon

avkastning på de tillgångar som är knutna till företagsverksamheten. I Finland ingår lagstiftning som tryggar konkurrensens funktionalitet särskilt i konkurrenslagen, kommunallagen och även upphandlingslagen, särskilt i fråga om den så kallade regleringen av anknutna enheter.

Konkurrens- och konsumentverket har behörighet att övervaka att upphandlingslagstiftningen efterlevs. Utöver tillsynen över direktupphandlingar utövar Konkurrens- och konsumentverket tillsyn över att samarbetet mellan de anknutna enheter som nämns i 15 och 16 § i upphandlingslagen och de upphandlande enheterna är tillåtet på marknadsvillkor.

Regeringen är medveten om ett fenomen som har blivit allt vanligare under de senaste åren, där antalet offentliga samfund som är ägare till en anknuten enhet är avsevärt stort. Fenomenet har ökat omsättningen för anknutna enheter i kommuner och välfärdsområden, den geografiska omfattningen av verksamheten och även försäljningen till de offentliga organ som äger verksamheten samt har därigenom kunnat påverka den privata affärsverksamhetens verksamhetsmöjligheter och höja tröskeln för inträde i branschen.

Den 21 november 2022 lämnade näringslivets intresseorganisationer en begäran om utredning till Konkurrens- och konsumentverket, där verket ombeds bedöma en hurdan betydelse ägarandelen i en anknuten enhet har vid upphandlingar som gäller anknutna enheter enligt upphandlingslagen. Det är motiverat att bedöma ovannämnda fenomen, liksom regleringen av anknutna enheter, i större omfattning och vid behov vidta åtgärder för att ändra upphandlingslagstiftningen under nästa valperiod, dock med beaktande av de ramar som upphandlingsdirektivet ställer upp och rättspraxis på såväl nationell nivå som EU-nivå.

Helsingfors 9.12.2022

Arbetsminister Tuula Haatainen